

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І. І.
МЕЧНИКОВА

Кафедра економічної та соціальної географії і туризму

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

Майя НІКОЛАЄВА

29 вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГЕОСТРАТЕГУВАННЯ ТА ГЕОПЛАНУВАННЯ»

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Галузь знань: 10 Природничі науки

Спеціальність: 103 Науки про землю
код і назва спеціальності (тей)

Освітньо-професійна / наукова програма:

Грунтознавство та використання земельних ресурсів
(назва ОПП / ОНП)

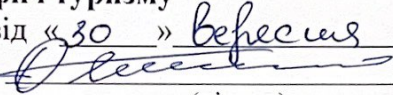
ОНУ 2023 рік.

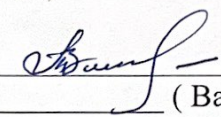
Робоча програма навчальної дисципліни «Геостратегування та геопланування» - Одеса: ОНУ, 2023 р. 19 с.

Розробники:

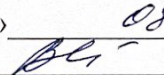
ШАШЕРО Антоніна Миколаївна – доцент, к. геогр. наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

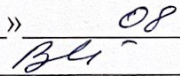
Протокол № 1 від «30» вересня 2023 року
Завідувач кафедри (**Олександр ТОПЧІВ**)
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП/ОНП (**Валентина ТРИГУБ**)
(Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол від № 1 від «30» 08 2023 року
Голова НМК (**Віталій СИЧ**)
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол від № 1 від «30» 08 2024 року
Завідувач кафедри (**Віталій СИЧ**)
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол від № _____ від «_____» _____ 20__ року
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол від № _____ від «_____» _____ 20__ року
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (Ім'я ПРИЗВИЩЕ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	
Загальна кількість кредитів –3; годин – 30; змістовних модулів - 3	Галузь знань <u>10 Природничі науки</u> (шифр і назва)	<i>Вибіркова дисципліна</i>	
	Спеціальність: <u>103 Науки про землю</u> (шифр і назва)	<i>Рік підготовки:</i>	
		1-й	
		<i>Семестр</i>	
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	2	
		<i>Лекцій</i>	
		20 год.	
		<i>Практичні</i>	
		10 год.	
		<i>Лабораторні</i>	
		- год.	
		<i>Самостійна робота</i>	
		60 год.	
		<i>Форма підсумкового контролю: <u>іспит</u></i>	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
для денної форми навчання – 1/3

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Геостратегування та геопланування» є можливість розширити і закріпити набутті знання з географії світу, регіональної географії, політичної географії через введення нового підходу – аналізу світового геополітичного та економічного процесу крізь призму геостратегій та геопланування як одної із сучасних геостратегій для території України.

Для досягнення мети необхідно виконати такі **завдання**:

- Засвоєння студентами базових знань із фундаментальної і прикладної політичної географії, геополітики, геостратегії держав та усвідомлення ними ролі навчальної дисципліни для розуміння сучасного світового процесу.
- Навчитися виявляти геостратегії головних суб'єктів світового процесу.
- Оволодіти понятійним апаратом та інструментарієм та геостратегічного та геополітичного аналізу.
- Засвоїти основні класичні та сучасні концепції геополітики та географічної науки.
- Закріпити та розширити отримані раніше знання з аналізу географічних процесів.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) Загальні компетентності (ЗК): К02. Вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми. К03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). К04. Здатність працювати в міжнародному контексті.

б) Фахові компетентності (ФК): К08. Знання сучасних засад природокористування, взаємодії природи і суспільства із застосуванням раціонального використання природних ресурсів, екологічних аспектів та основ природоохоронного законодавства. К09. Розуміння планети як єдиної системи, найважливіших проблем її будови та розвитку. К12. Уміння застосовувати наукові знання і практично втілювати їх для розробки та впровадження механізмів геопланування, територіального планування, проведення моніторингу розвитку регіонів, складання стратегічних планів і програм

Програмні результати навчання (ПРН):

ПР01. Аналізувати особливості природних та антропогенних систем і об'єктів геосфер Землі.

ПР02. Застосовувати свої знання для визначення і вирішення проблемних питань і прийняття обґрунтованих рішень в науках про Землю.

ПР06. Вміти здійснювати екологічну оцінку, аудит, ліцензування, сертифікацію використання природних ресурсів, прогнозувати розвиток екологічних, технологічних, економічних та соціальних наслідків на окремих об'єктах природокористування.

ПР07. Знати сучасні методи дослідження Землі та її геосфер і вміти їх застосовувати у виробничій та науково-дослідницькій діяльності.

ПР09. Розробляти та впроваджувати механізми територіального менеджменту, геопланування, здійснювати моніторинг регіонального розвитку, складати плани та програми.

У результаті опанування ЗК, ФК та ПРН студент повинен **знати**:

- передові концепції, методи науково-дослідної та професійної діяльності на межі предметних областей географії, головні тенденції, концепції та гіпотези еволюції сучасного світу;
- знати та розуміти сутність поняття «геостратегія» (географічна стратегія) її об'єкт, предмет і головні завдання;
- знати, розуміти і застосовувати на практиці теорії та методологію системи наук, які формують геостратегію;
- знати основні геополітичні проблеми різних регіонів світу; головні положення та напрями геостратегії України, її геополітичні інтереси на сучасному етапі;
- знати та розуміти головні концепції географічної науки;
- знати та розуміти концепції геопланування однієї з стратегій сучасної географії.

вміти:

- виявляти роль геополітичного чинника у сучасній міжнародній політиці;
- аналізувати сучасні геополітичні теорії з огляду на реалії постбіполярного світу та особливості геополітичної ситуації в Україні;
- обґрунтовувати можливі шляхи і способи розв'язання геополітичних проблем;
- вміти визначати та вирішувати головні завдання пов'язані з геостратегіями та концепціями розвитку України.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи геостратегії та геополітики.

Тема 1. Геостратегія як наукова дисципліна. Географічна стратегія та геополітика в структурі світового процесу.

Світовий політичний процес як предмет політичного аналізу. Особливості міжнародної політики. Місце геостратегії та геополітики у міжнародній політиці. Поняття про геополітику. Геостратегія, як практичний напрям геополітики.

Тема 2. Геостратегія держави. Типи геостратегії держав. Сучасні теорії і напрями досліджень. Видатні діячі в галузі теорії геостратегії.

Геополітичний простір, його сутність. Геополітичні поля. Ендемічне поле. Прикордонне поле. Перехресне поле. Тотальне поле. Геополітична опорна точка. Метаполе. Геополітичні відносини. Геополітичний баланс сил. Геополітичний контроль. Типи контролю над геопростором. Категорії геополітики: геополітична експансія, геополітичний конфлікт, геополітичне положення, геополітична могутність, гео- політичні інтереси, геополітичний кодекс (код), геостратегія. Геополітична свідомість, її витоки. Геополітичні

аспекти національної ідеї. Основні закони геополітики. Геополітичні доктрини українських вчених та політиків. Основні геополітичні концепції в суспільно-політичній думці України.

Тема 3. Геополітика та геостратегія держави. Держава як основний елемент геополітичної структури світу.

Геополітичне положення держави. Основні характеристики геополітичного положення держави. Державний геополітичний простір, його складові. Державні кордони, їх геополітичні функції. Внутрішньодержавна геополітична структура. Геополітичні регіони. Геополітичні аспекти регіональної політики. Геостратегія держави на міжнародній арені. Типи геостратегій. Основні види експансіоністської геостратегії. Геополітичні інтереси держави. Національні інтереси держави: проблеми визначення і реалізації. Захист «легітимних» геополітичних інтересів. Національна безпека держави, її складові. Геополітика держави як засіб забезпечення національної безпеки. Геополітичні коди (кодекси) у зовнішній політиці держав.

Тема 4. Становлення та сучасний стан геополітики в Україні. Геополітичне положення України: глобальне, регіональне та локальне. геополітичні аспекти розвитку України. Давньоруські князівства на теренах України. Експансія Великого князівства Литовського та Польського королівства. Річ Посполита. Українські землі у XVII—XVIII ст. Україна під владою Російської та Австро-Угорської імперій. Національно-визвольні змагання. Україна у складі Радянського Союзу. Незалежна Україна. Розвиток геополітичної думки в українській науці. Національні інтереси України, їх забезпечення. Забезпечення національної безпеки. Геополітична регіоналізація України. Внутрішня геополітика в Україні. Сучасна геостратегія України на міжнародній арені. «Західний» Геостратегічний вектор на інтеграцію з ЄС. Основні проблеми практичної реалізації. Геостратегічний вектор на інтеграцію з НАТО; шляхи реалізації. Геополітика України щодо держав Центральної та Східної Європи.

Змістовий модуль 2. Сучасні географічні концепції та парадигми.

Тема 5. Концепції дослідження ландшафту.

Концепція природних територіальних комплексів в дослідженнях ландшафту.

Концепція геоecологічних систем. Концепція культурного ландшафту.

Тема 6. Понятійно-концептуальна система - земна поверхня – територія - земля.

Територія як унікальний безальтернативний геопросторовий ресурс. Оцінка ємкості території. Планування землекористування. Територія – фундаментальна і базова категорія географії.

Тема 7. Концепції територіальної організації суспільства.

Базова концепція географічної науки – територіальна організація суспільства. Генеральна схема планування території України – реалізація концепції територіальної організації суспільства.

Тема 8. Загальногеографічні концепції та парадигми.

Географічні концепції взаємодії суспільства і природи. Концепція середовищезнавства. Іntenціональна парадигма в географії. Геоінформаційна парадигма. Концепція сталого (збалансованого розвитку).

Змістовий модуль 3. Геопланування сучасний напрям географічної науки.

Тема 9. Регіональне просторове планування.

Європейський досвід регіонального просторового планування. Планування територій як предмет географічних досліджень. Напрямки планування за рівнями організації життєдіяльності суспільства та за компонентами географічного середовища.

Тема 10. Методологічні підходи та цільові настанови геопланування.

Методологічні засади геопланування. Концепція регіональних екологічних мереж. Концепція каркасів антропогенно-техногенних навантажень. Сучасні вимоги та обмеження до планування територій.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усьо го	у тому числі				усьо го	у тому числі			
		л	п	лаб	с. р		л	п	лаб	с. р
1	2	3	4	5	7	8	9	10	11	12
Змістовний модуль 1. Аудиторна робота										
Теоретичні основи геополітики та геостратегії										
Тема 1. Геостратегія як наукова дисципліна. Географічна стратегія та геополітика в структурі світового процесу.	10	2	-		8					
Тема 2. Геостратегія держави. Типи геостратегії держав. Сучасні теорії і напрямки досліджень. Видатні діячі в галузі теорії геостратегії	10	2	-		8					
Тема 3. Геополітика та геостратегія держави. Держава як основний елемент геополітичної структури світу.	8	2	-		6					
Тема 4. Становлення та сучасний стан геополітики в Україні.	10	2	2-		6			-		
Разом за змістовним модулем 1.	38	8	2		28					
Змістовний модуль 2. Аудиторна робота										
Сучасні географічні концепції та парадигми										
Тема 5. Концепції дослідження ландшафту.	8	2	-		6					

Тема 6. Понятійно концептуальна система - земна поверхня-територія- земля	8	2	-		6					
Тема 7. Концепції територіальної організації суспільства.	10	2	2		6					
Тема 8. Загально-географічні концепції та парадигми.	10	2	2		6					
Разом за змістовним модулем 2.	36	8	4		24					
Змістовний модуль 3. Аудиторна робота										
Геопланування сучасний напрям географічної науки										
Тема 9. Регіональне просторове планування.	8	2	2		4					
Тема 10. Методологічні підходи та цільові настанови геопланування.	8	2	2		4					
Разом за змістовним модулем 3.	16	4	4		8					
Разом	90	20	10		60					

5. Теми семінарських занять

з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Семінарські заняття не передбачені	

6. Теми практичних занять

з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Становлення та сучасний стан геополітики в Україні. Геополітика та геостратегія держави. Держава як основний елемент геополітичної структури світу.	2
2.	Концепції територіальної організації суспільства. Понятійно-концептуальна система – земна поверхня – територія – земля. Концепції дослідження ландшафту. Ландшафтні схеми	2
3.	Загально-географічні концепції та парадигми.	2
4.	Регіональне просторове планування. Регіональні планувальні схеми.	2
5.	Методологічні підходи та цільові настанови геопланування. Схеми регіональних екологічних мереж. Схеми каркасів антропогенно-техногенних навантажень.	2
	Разом:	10

7. Теми лабораторних занять

?	Назва теми	Кількість годин
з/п		
1	Лабораторні заняття не передбачені	

8. Самостійна робота

? з/п	Назва теми/ види завдань	Кількість годин
1.	Семінар – питань і відповідей «Історичний розвиток геополітичної організації світу» 1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення: перші держави на Близькому Сході, їх геополітична взаємодія. Держави Південної та Східної Азії. Геополітика Перської держави. Античні держави-поліси. Держава Александра Македонського як геополітичне утворення. Геополітика Римської держави; формування, розвиток і загибель імперії. Візантійська імперія. Геополітичні аспекти виникнення, розвитку і розпаду Арабського халіфату. Геополітика середньовічних європейських держав. Геопросторові політичні структури в середньовічній Америці. Геополітичні аспекти Великих географічних відкриттів. Вестфальська геополітична епоха. Геополітика Наполеона. Віденська геополітична епоха. Паризька геополітична епоха: проблеми виділення. Берлінська епоха. Перша світова війна. Версальсько-Вашингтонська епоха. Друга світова війна. Ялтинсько-Потсдамська епоха. Біполярний світ. Біловезька епоха. Нью-Йоркська епоха: дискусійність виділення. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації відповіді.	8
2.	Семінар – питань і відповідей «Геополітична структура сучасного світу» 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: світова територіальна організація політичної сфери суспільного життя. Геополітична структуризація світу. Геополітичні макрорегіони світу. Геополітичні регіони. Геополітичні субрегіони. Геополітичні «вісі», «полюси» («центри»). Біполярна геополітична модель світу після Другої світової війни. Сучасна глобалізація. Уявлення про уніполярний світ. «Новий світовий порядок». Багатополярна і багатоярусна геополітична модель сучасного світу. Геополітична взаємодія цивілізацій на міжнародній арені: співпраця і конфлікти. Регіоналізація геополітичних процесів. Держави світу. Основні геополітичні порядки (рівні) держав світу. Гео економічна структура світу. Моделі «Північ–Південь», «Захід– Схід». Модель світу відповідно до теорії І. Валлерстайна. Великі гео економічні простори на Землі. Геополітика і Світовий океан. Державні території у Світовому океані. Території зі змішаним правовим режимом. Міжнародні території. Міжнародні протоки та канали. Геополітична та гео економічна ситуація в Арктиці.	8

	Геополітична ситуація в Антарктиці. 2. Самотестування. 3. Підготовка до понятійного диктанту.	
3.	Семінар – дискусія «Геополітичні конфлікти в сучасному світі» . 1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: геополітичний конфлікт, типи геополітичних конфліктів. Міжцивілізаційні конфлікти. Інформаційна геополітика. Геоінформаційні конфлікти. Інформаційні війни. Війна як інструмент геополітики в історії людства. Воєнно-політичний конфлікт: об'єкт, предмет, засоби, суб'єкти, типології воєнно-політичних конфліктів. Геополітичний аналіз міжцивілізаційних та політичних конфліктів. Географія воєнно-політичних конфліктів у сучасному світі. Гоекономічний конфлікт. 2. Самотестування. 3. Підготовка до дискусії.	6
4.	Семінар – запитань і відповідей «Геополітика та геостратегія держави» 1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення: держава як основний елемент геополітичної структури світу. Геополітичне положення держави. Основні характеристики геополітичного положення держави. Державний геополітичний простір, його складові. Державні кордони, їх геополітичні функції. Внутрішньодержавна геополітична структура. Геополітичні регіони. Геополітичні аспекти регіональної політики. Геостратегія держави на міжнародній арені. Типи геостратегій. Основні види експансіоністської геостратегії. Геополітичні інтереси держави. Національні інтереси держави: проблеми визначення і реалізації. Захист «легітимних» геополітичних інтересів. Національна безпека держави, її складові. Геополітика держави як засіб забезпечення національної безпеки. Геополітичні коди (кодекси) у зовнішній політиці держав. 2. Самотестування.	6
5.	Семінар – розгорнута бесіда «Геополітика провідних європейських держав» . 1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення: геополітичні та гоекономічні аспекти утворення і розвитку ЄОВС –ЄЕС–ЄС. Розширення ЄС на схід: геополітичні та гоекономічні наслідки. Геополітичні перспективи подальшого розвитку ЄС. НАТО: геополітичні засади створення і розвитку. Трансформація НАТО. Геополітичне розширення НАТО, основні наслідки. Сучасна геостратегія НАТО. Геополітика Великої Британії в повоєнний період. Геостратегія Великої Британії часів М. Тетчер. Геополітика Великої Британії в Європі. Сучасна геостратегія Великої Британії. Геополітика повоєнної Франції. Геостратегія Франції на міжнародній арені при президенті Ш. де Голлі. Ядерний та космічний аспекти геополітики Франції. Геополітичні інтереси Франції	6

	в Африці. Сучасна геополітика Франції. Геополітика ФРН. Об'єднання двох Німеччин. Формування нової геополітичної моделі сучасної ФРН. Геостратегія об'єднаної Німеччини в Європі та світі. Геополітична ситуація в Середземномор'ї. Геополітика сучасної Італії в Європі. Геополітика Іспанії. Геополітична ситуація в Центральній Східній Європі. Сучасні геополітичні інтереси держав регіону. 2. Самотестування. 3. Підготовка до понятійного диктанту	
6.	Семінар – запитань і відповідей «Геополітика США в сучасному світовому процесі». 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: історичний розвиток геополітики США. «Доктрина Монро». Геополітичне розширення США в XIX ст.. Концепція «ізоляціонізму». Геополітика «великого кийка». Прояви інтервенціонізму в кінці XIX ст., під час Першої світової війни. Геополітика США напередодні та під час Другої світової війни. Геополітика США періоду «холодної війни». Доктрина Г. Трумена. Політика «стримування» СРСР. Геополітика «гнучкого реагування». Період «розрядки». «Ренесанс» «холодної війни». Геополітична перемога США. Неоатлантизм в теорії і зовнішній політиці США. Геополітична експансія США до басейну Перської затоки. Окупація Афганістану та Іраку. Роль США в НАТО. Геополітика США в Європі. Взаємовідносини США з провідними державами Західної Європи. Геостратегія США щодо сучасної Росії. Геостратегія США щодо КНР. Геополітика США стосовно Японії. Геостратегічний «Джакотський трикутник». Геостратегія США в Південно-Східній та Південній Азії. Стратегія США на Близькому Сході. Геополітичні інтереси США в Африці. Геополітика США щодо країн Північної та Тропічної Африки. Геостратегічна роль США в Америці. Геополітичні інтереси США в Латинській Америці. 2. Самотестування.	6
7.	Семінар – бесіда «Геополітика провідних держав Азії». 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: геополітичне положення КНР. Геополітична ідея «Великого Китаю». Зростання геополітичної могутності КНР. Геополітичні і гео економічні аспекти взаємовідносин між КНР і США. Геополітична проблема Тайваню. Регіональна геополітика КНР. Японія як геостратегічний союзник США. Проблема «Північних територій». Взаємовідносини між Японією і Китаєм. Регіональна геополітика Японії. Геополітичні проблеми утворення незалежної Індії. Взаємовідносини між Індією і Пакистаном; лінія геополітичної напруги в Кашмірі. Відносини між Індією і КНР. Геостратегія Індії в басейні Індійського океану.	6

	Геополітика сучасного Пакистану. Теорія ісламського світового порядку. Геополітичні проблеми взаємовідносин ісламського і західного світів. Арабські країни; спільні риси геополітики. Геополітична роль Саудівської Аравії. Геоекономічний потенціал Ірану, його геополітика. Геополітика Туреччини, її роль у Чорноморському регіоні та на Близькому Сході. Геополітичні аспекти проблеми Кіпру.	
8.	Семінар – обговорення « Геополітична ситуація в Африці та Латинській Америці » 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: геополітичні процеси в Африці. Вплив західних держав на геополітичний і геоекономічний простір Африки. Міжетнічні і міжрелігійні конфлікти на теренах Африки. Регіональна інтеграція. Арабські країни Північної Африки. Геополітична роль Єгипту. Магрибські країни: особливості геополітики і геоекономіки. Геополітична ситуація в Західній Африці. Нігерія – провідний актор: зовнішня та внутрішня геополітика. Геополітична ситуація в Центральній Африці; проблеми врегулювання конфліктів. Геополітична ситуація в Східній Африці. Південна Африка – провідна країна континенту. Геополітика РПА. «Африканський ренесанс». Гегемоністський вплив США на геополітичний і геоекономічний простір Латинської Америки: історія і сучасність. Інтеграційні процеси в Латинській Америці. Субрегіональні інтеграційні угруповання. Антиамериканські тенденції в геополітиці окремих держав Латинської Америки. Геополітика Куби та Венесуели. Геополітика Мексики; протиріччя між латиноамериканською солідарністю й економічною інтеграцією зі США. Геополітична і геоекономічна роль Бразилії в Латинській Америці. Геостратегія Бразилії на міжнародній арені. Геополітика Аргентини. Геополітика та геоекономіка Чилі 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації.	6
9.	Семінар - розгорнута бесіда « Українська геополітична думка » 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: геополітичні погляди М. Драгоманова, М. Грушевського, М. Міхновського. Геополітична концепція С. Рудницького. Геополітичні ідеї Юрія Липи. Геополітичні аспекти в працях українських політиків націоналістичного спрямування (Д. Донцов, М. Сціборський, Є. Коновалець, Я. Барановський). Геополітичні мотиви в працях М. Колодзінського «Воєнна доктрина українських націоналістів» та «Стратегічне положення Закарпаття». М. Дністрянський про геополітичні інтереси України на сучасному етапі. Теоретичні й методологічні проблеми сучасної української геополітики (В. Дергачов, Ф. Рудич, В.	4

	Горбулін, О. Баган та ін.). 2. Самотестування. 3. Підготовка до бесіди.	
10.	Семінар - розгорнута бесіда « Україна в сучасній системі геополітичних координат » 1. Опрацювання рекомендованої літератури для обговорення: загальна характеристика геополітичного простору України. Багатовекторність зовнішньої політики незалежної України в 1991-2014 роках. Радикальна зміна зовнішньополітичного курсу України в 2014-2016 роках: від багатовекторності до євроатлантичної інтеграції. Сучасний стан українсько-російських відносин. Мінські домовленості й засідання «нормандської четвірки». Українсько-американські відносини на сучасному етапі. Участь України в глобальних міжнародних організаціях. 2. Самотестування. 3. Підготовка до бесіди.	4
	Разом	60

До самостійної роботи відноситься:

- [1] – підготовка до лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять;
- [2] – написання рефератів, есе;
- [3] – індивідуальне навчально-дослідне завдання;
- [4] – курсова робота, тощо.

9. Методи навчання

Лекції із застосуванням картографічного та наочного матеріалу, практичні заняття, виконання індивідуальних завдань та самостійної роботи, робота в бібліотеці та Інтернеті.

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні - розповідь, пояснення, лекція, інструктаж; наочні - демонстрація, ілюстрація; семінарські-дискусійні заняття тощо.

За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

10. Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Усний контроль у вигляді індивідуального та фронтального опитування. Письмовий контроль у вигляді модульних контрольних робіт, самостійних письмових робіт, поточного та підсумкового тестування. Поточне оцінювання, тестування, оцінка за індивідуальну науково-дослідну роботу, іспит.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань,

	аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість практичних завдань; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.

	допускаються суттєві помилки	
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

11. Питання до підсумкового контролю

1. Поняття про геополітику: різні підходи, предмет та рівні геополітичних досліджень. Основні методи геополітичних досліджень.
2. Структура сучасної геополітики.
3. Провідні функції геополітики.
4. Геополітичний простір. Геополітичні поля, їх типи.
5. Геополітичні відносини. Геополітичний баланс.
8. Типи контролю над геопростором.
9. Основні категорії геополітики.
10. Провідні закони геополітики.
11. Геополітичні ідеї Ф. Ратцеля. 14. Геополітичні ідеї у французькій школі «географії людини».
15. Теорія «морської могутності» А. Мехена.
16. Геополітична теорія євразійства.
17. Геополітична концепція Н. Спикмена.
18. Геополітична теорія К. Хаусхофера і нацистська геополітика
19. Основні геополітичні школи ХХ ст.
20. Повоєнна європейська геополітика.
21. Поліцентризм: сутність, моделі світу.
22. Геополітичні ідеї «радикальної географії».
23. Геополітичні ідеї «континенталістів» і «нових правих».
24. Геополітична концепція «зіткнення цивілізацій» С. Хантінгтона.
25. Сучасні напрями геополітичних досліджень.
26. Розвиток геопросторової політичної організації світу у XVII– XVIII ст.
27. Розвиток геопросторової політичної організації світу у XIX ст.
28. Розвиток геопросторової політичної організації світу у ХХ ст.
29. Геополітична структура сучасного світу. 38. Геополітичні рівні (порядки) держав світу.
30. Багатополярна геополітична модель сучасного світу.
31. Геоекономічні моделі сучасного світу.
32. Модель світу згідно з теорією І. Валлерстайна. 42. Типи територій у Світовому океані, геополітичний контроль над ними.
33. Геополітична ситуація в Арктиці й Антарктиці.
34. Геополітичні конфлікти; основні типи геополітичних конфліктів.
35. Інформаційні конфлікти й інформаційна геополітика в сучасному світі.
36. Воєнно-політичні конфлікти в сучасному світі. Типи воєнно-політичних конфліктів. Стратегія держави у воєнно-політичному конфлікті.
37. Геостратегія держави; типи геостратегії держав.

38. Геополітичні інтереси держави.
39. Геополітичні аспекти національної безпеки держави. 57. Геополітичні коди (кодекси) держав.
40. «Новий світовий порядок» США, його основні засади. Сучасна геополітика США в регіонах світу.
41. Геополітичні аспекти формування і розвитку Європейського Союзу. Сучасна геополітика Європейського Союзу.
42. Сучасна геополітика НАТО.
43. Геостратегія Китаю на міжнародній арені. Геополітична ідея «Великого Китаю», її реалізація.
44. Геополітичне положення сучасної України.
45. Геополітичні аспекти формування і розвитку території України.
46. Геополітична регіоналізація України. Внутрішня геополітика в Україні.
47. Розвиток геополітичної думки в Україні. Геополітика і стратегія зовнішньої політики України.
48. Геостратегічний вектор України на інтеграцію з Європейським Союзом.
49. Геополітичні аспекти взаємодії України і НАТО.
50. Регіональна геополітична і геоекономічна стратегія України.
51. Характеризуйте вітчизняну концепцію природних територіальних комплексів (Н.А. Солнцев, К.І. Геренчук та ін..) на яких рівнях досліджуються природні територіальні комплекси (ПТК).
52. Характеризуйте концепцію геосистем (П.Г.Шищенко та ін. 2014 рік). Дайте визначення геосистеми, характеризуйте її головні складові.
53. Характеризуйте відмінності між природою та штучним матеріальним світом. Характеризуйте зміст і функції поняття «Культурний ландшафт».
54. Характеризуйте територіальну організацію суспільства – базової концепції географічної науки. Генеральна схема планування території України.
55. Характеризуйте формування нового наукового напрямку географічних досліджень – планування територій регіонів. Концепція –геопланування.
56. Характеризуйте регіональну екологічну мережу України.
57. Характеризуйте концепцію каркасу антропогенно-техногенних навантажень.
58. Геоінформаційна парадигма.
59. Географічні концепції взаємодії природи і суспільства.
60. Концепція сталого збалансованого розвитку.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Форма для іспиту

Поточний та періодичний контроль										Індивідуальне самостійне завдання	Підсумковий контроль (іспит)	Сума балів
Змістовний модуль 1				Змістовний модуль 2				Змістовний модуль 3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	1-20	20	100

Контрольна робота за змістовним модулем 1 (1-5)	Контрольна робота за змістовним модулем 2 (1-5)	-			
---	---	---	--	--	--

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	дуже добре	
75-84	C	добре	
70-74	D	задовільно	
60-69	E	допустимо	
30-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Навчально-методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Конспекти лекцій та практичних занять.
3. Методичні матеріали до проведення практичних занять та виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань.
4. Підручники і навчальні посібники.
5. Питання для поточного контролю і тестові завдання.
6. Презентації, ілюстративно-демонстраційні засоби навчання, програмне забезпечення.

14. Рекомендована література

Основна література

1. Гольцов А.Г. Геополітика та політична географія [Текст]: підручник. К.: Центр учб. л-ри, 2012. 416 с.
2. Голубець М.А. Середовищезнавство – в географічну науку. Український географічний журнал. К.: 2015. №2. С. 10-15.
3. Денисик Г.І. Антропогенне ландшафтознавство: навчальний посібник. У 2-х частинах. Вінниця: Едельвейс і К., 2012.
4. Дністрянський М.С. Геополітика: Навчальний посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 436 с.
5. Дорошко М.С., Шпакова Н.В. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011. 204 с.

6. Екомережа степової зони України: принципи створення, структура, елементи / [Ред. Д. В. Дубина, Я. І. Мовчан]. К.: LAT&K, 2013. 409 с.
7. Кандиба Ю.І., Кучера Ю.І. Політична географія з основами геополітики: Навч.-метод. комплекс. Харків, 2010. 100 с.
8. Ландшафтне планування в Україні : методичні настанови / Л.Г. Руденко, Є.О. Маруняк, О.Г. Голубцов та ін. [Під ред. академіка НАН України Л.Г. Руденка]. К. : «Реферат», 2014. 144 с
9. Масляк П. О. Менталітетна база геостратегії Росії й України: теорія і практика ХХІ ст. Українознавство, 2022. Ч. 3.
10. Гречко Т.К., Лісовський С.А., Романюк С.А., Руденко Л.Г. Публічне управління в забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: Навчальний посібник. Національна академія державного управління при Президентові України, Ін-т географії НАН України. К., 2015. 264 с.
11. Топчієв О.Г., Мальчикова Д.С., Пилипенко І.О., Яворська В.В. Методологічні основи географії: Ландшафтна оболонка Землі. Довкілля. Навчальний посібник. Херсон: «Гельветика», 2018. 348 с.
12. Топчієв О. Г. Територія: сучасний зміст поняття; функції; ресурсний потенціал. Український географічний журнал. 2010. № 4 (72). С. 3-9.
13. Топчієв О. Г. Предметна область географії та її сучасні методологічні трансформації. Український географічний журнал. 2016. № 1. С.64-69
14. Топчієв О. Г., Мальчикова Д.С. Планування територій: Навч. посіб. Херсон: Грінь Д.С., 2014. 268 с.

Додаткова література

15. Баган О. Українська Понтида: Геополітичні виміри сучасної України. Дрогобич: Коло, 2002. 192 с
16. Барановський Фелікс. Чинники та мотиви європейської інтеграції України. Політичний менеджмент. 2007. № 6. С. 115-124.
17. Безпека України – 2010: Безпека України: геополітичний вимір. Під ред. В.П. Горбуліна, А.М. Зленка, Г.К. Крючкова та ін. К.: Громад.-політ. об'єд. «Український форум», 2007. 128 с.
18. Василенко С. Геополітичні концепції і українська геополітика. Сучасна українська політика: Політики і політологи про неї. К., 2000. Вип. 2. С.63-73. Лісовський С.А., Марушевський Г.Б., Павличенко П.Г. Руденко Л.Г. Тимченко Т.В. Проект доповіді України до конференції ООН зі сталого (збалансованого) розвитку «Ріо + 20». К.: Центр екологічної освіти та інформації. 2012. 60 с.
19. Генеральна схема планування території України. Пояснювальна записка: в 2 т. Державний комітет будівництва, архітектури та житлової політики України, Державний інститут проектування міст ДІПРОМІСТО. К.: 2000. Т.1. 2000. 49 с. Т.2. 2000. 68 с.
20. Гринько С.В. Геостратегія. Українська дипломатична енциклопедія: У 2-х т. К: Знання України, 2004. Т.1. 760 с
21. Кондратенко О. Геоекономічний вимір гібридної війни Російської Федерації проти України. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини. 2019. № 2(50). С. 12–19.

Примітки:

1. Робоча програма навчальної дисципліни є нормативним документом вищого навчального закладу і містить виклад конкретного змісту навчальної дисципліни, послідовність, організаційні форми її вивчення та їх обсяг, визначає форми та засоби поточного і підсумкового контролів.
2. Розробляється лектором. Робоча програма навчальної дисципліни розглядається на засіданні кафедри, у раді (методичній комісії) факультету (навчального закладу), підписується завідувачем, головою ради (методичної комісії), затверджується проректором вищого навчального закладу.